QALQONSIMON BEZ O‘CHOQLI KASALLIKLARINING REPRODUKTIV ORGAN KASALLIKLARI BILAN BOG‘LIQLIGINI ULTRATOVUSH BELGILARI

Shokirova Maftuna

Andijon davlat tibbiyot instituti tibbiy radiologiya kafedrasi Magistratura talabasi

PhD. Dolimov Anvar Araboyevich

Andijon davlat tibbiyot instituti tibbiy radiologiya kafedrasi professor-o’qituvchisi

Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20098009

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada qalqonsimon bezning o‘choqli kasalliklari va reproduktiv organ kasalliklari o‘rtasidagi bog‘liqlik ultratovush tekshiruvi asosida tahlil qilindi. Tadqiqot davomida tugunli buqoq, autoimmun tireoidit va qalqonsimon bez kistalari bo‘lgan bemorlarda reproduktiv tizim patologiyalarining uchrash darajasi baholandi. Ultratovush tekshiruvida aniqlangan morfologik o‘zgarishlar klinik natijalar bilan solishtirildi.

Kalit so‘zlar: qalqonsimon bez, ultratovush diagnostikasi, reproduktiv organlar, tugunli buqoq, autoimmun tireoidit, ginekologik kasalliklar.

Kirish

Qalqonsimon bez organizmning endokrin tizimidagi muhim organlardan biri hisoblanadi. Uning funksional va morfologik o‘zgarishlari ayollarning reproduktiv salomatligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Oxirgi yillarda qalqonsimon bez patologiyalari va reproduktiv tizim kasalliklari o‘rtasidagi bog‘liqlik bo‘yicha ilmiy qiziqish ortib bormoqda. Ultratovush tekshiruvi qalqonsimon bezdagi strukturaviy o‘zgarishlarni aniqlashda asosiy diagnostik usullardan biri hisoblanadi.

Qalqonsimon bez (QSB) kasalliklari va reproduktiv sistema patologiyalari o'rtasidagi bog'liqlik zamonaviy endokrinologiya va ginekologiyaning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ikkala tizim ham gormonal regulyatsiya mexanizmlari orqali chambarchas bog'liq bo'lib, birida yuzaga keladigan buzilishlar ikkinchisiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'choqsiz (diffuz) QSB kasalliklarida — masalan, autoimmun tireoidit (Hashimoto), diffuz toksik buqoq (Greyvs kasalligi), gipotireoz va gipotireozda — reproduktiv organlar tuzilishi va funksiyasining o'zgarishi ultratovush (UZT) tekshiruvida aniq belgilarga ega.

O'choqsiz (diffuz) QSB kasalliklari — bu bez to'qimasida alohida tugunlar yoki o'choqlar bo'lmay, balki bezning butun strukturasi bir tekis o'zgaradigan holatlardir:

- **Gipotireoz** — tireoid gormonlar (T3, T4) yetishmovchiligi
- **Gipotireoz** — tireoid gormonlar ortiqchaligi
- **Autoimmun tireoidit (Hashimoto)** — diffuz yallig'lanish va bez to'qimasining o'zgarishi
- **Diffuz toksik buqoq (Greyvs kasalligi)** — diffuz gipertireoz
- **Endemik diffuz buqoq** — yod yetishmovchiligida
- **O'choqsiz QSB kasalliklarining UZT manzarasi:**

Kasallik	UZT belgilari

Gipotireoz (Hashimoto)	Bez hajmi kamaygan yoki kattalashgan; echogenlik pasaygan (gipoehoik); to'qima heterojen; qon oqimi kamaygan (Doppler)
Greyvs kasalligi (gipotireoz)	Bez ikki tomonlama kattalashgan; echogenlik pasaygan; kuchli qon oqimi — "tireoid do'zax" belgisi (Doppler)
Endemik diffuz buqoq	Bez diffuz kattalashgan; echogenlik o'rtacha; to'qima bir tekis
Subakut tireoidit	Fokal gipoehoik zonalar, lekin diffuz tarqalgan; bosimda og'riq

Materiallar va usullar

Tadqiqot 2025–2026 yillarda 120 nafar ayol bemor ishtirokida olib borildi. Bemorlar 20–60 yosh oralig‘ida bo‘lib, ularda qalqonsimon bezning turli o‘choqli kasalliklari aniqlangan. Barcha bemorlarda ultratovush tekshiruvi amalga oshirildi. Qalqonsimon bez hajmi, echogenligi, tugunlarning o‘lchami va qon aylanish xususiyatlari baholandi. Reproduktiv organlarning holati ginekologik ultratovush tekshiruvi yordamida o‘rganildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, qalqonsimon bezning o‘choqli kasalliklari bilan reproduktiv tizim kasalliklari o‘rtasida sezilarli bog‘liqlik aniqlandi.

Qalqonsimon bez patologiyasi	Bemorlar soni	Reproduktiv patologiya (%)
Tugunli buqoq	42	68
Autoimmun tireoidit	31	54
Kista	18	37
Diffuz o‘zgarish	29	49

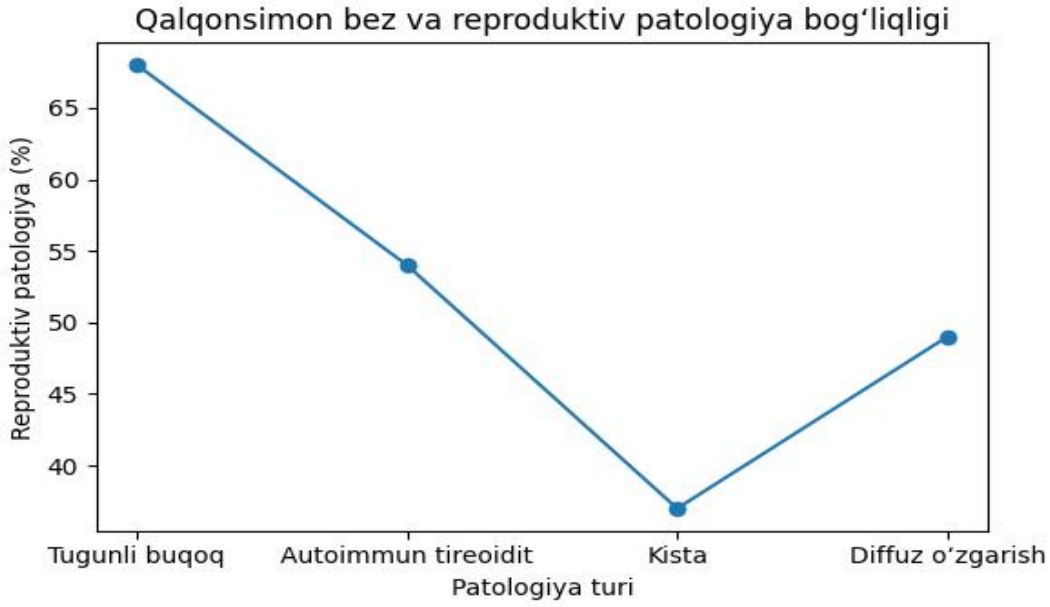

Figure 1 Qalqonsimon bez patologiyalari va reproduktiv kasalliklar bog‘liqligi.

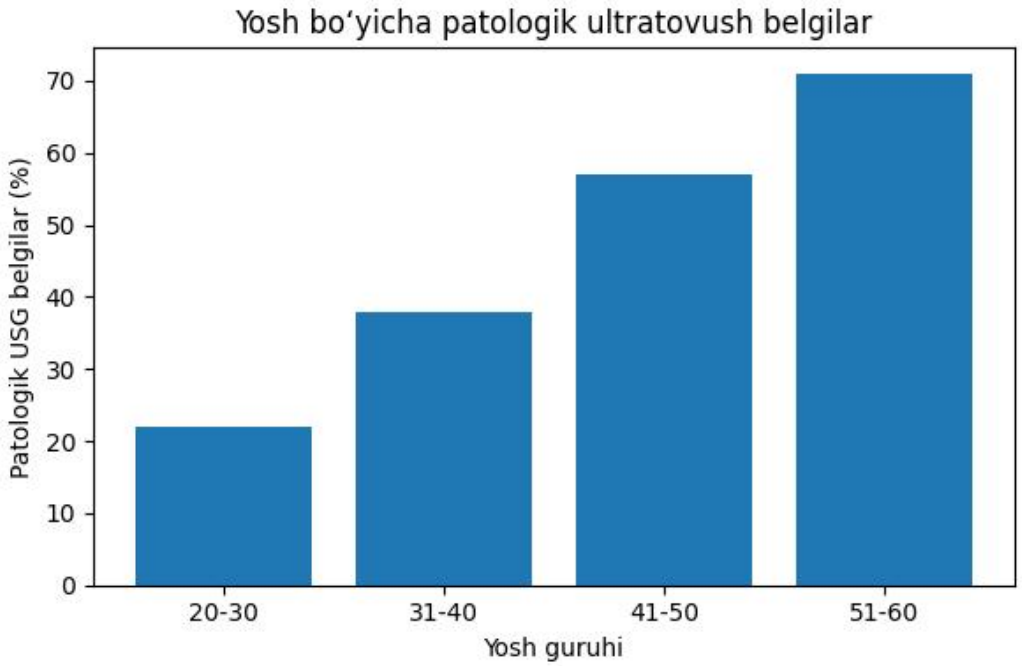

Figure 2 Yosh guruhlari bo‘yicha patologik ultratovush belgilarining uchrashi.

UZT tekshiruvining klinik ahamiyati

Ultratovush tekshiruvi ginekologiyada kasalliklarni dastlabki bosqichda aniqlash imkonini beradi, ko'plab reproduktiv sistema kasalliklari simptomsiz rivojlanishi hisobga olinsa, bu usulning ahamiyati yanada ortadi. Alldoctors

UZT ning asosiy afzalliklari:

- Radiatsion ta'sir yo'q — har qanday yoshda qo'llash mumkin
- Dinamik kuzatuv imkoniyati
- Hamyonbop va keng tarqalgan
- Gormonal va metabolik holatlar bilan korrelyatsiya qilish imkoniyati

Muhokama

Olingan natijalar qalqonsimon bez patologiyalarining reproduktiv organlar faoliyatiga bevosita ta’sir qilishini ko‘rsatdi. Ayniqsa tugunli buqoq va autoimmun tireoidit bo‘lgan bemorlarda ginekologik kasalliklar yuqori darajada uchrashi aniqlandi. Bu holat gormonal disbalans va metabolik o‘zgarishlar bilan izohlanadi.

Xulosa

Qalqonsimon bezning o‘choqli kasalliklari reproduktiv organ kasalliklari bilan uzviy bog‘liq ekanligi ultratovush tekshiruvlari orqali tasdiqlandi. Ultratovush diagnostikasi erta aniqlash va profilaktik choralarni ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Braverman L.E., Cooper D.S. Werner & Ingbar's The Thyroid. 11th edition. Philadelphia, 2020.
2. Mandel S.J. Thyroid disease and reproductive health. Endocrinology Journal. 2019;45(3):221-229.
3. Smith T.J. Ultrasonography in thyroid pathology diagnostics. Clinical Imaging. 2021;54:18-27.
4. Ahmedov Q.A. Endokrinologiya asoslari. Toshkent, 2022.
5. WHO Guidelines on Thyroid Disorders and Women’s Health. Geneva, 2021.